

4
1910

శ్రీ

పాంథ స్వప్నము.

ఇది

తల్లా ప్రగడ సూర్యారాయణ గారిచే

రచియింపబడి

సువర్ణలేఖామృతికానికి

డి. వి. రమణారావు గారిచే

తరువాత.

శ్రీ సాదామిసీముద్రాక్షరశాలలో

ముద్రింపబడి సువర్ణలేఖామృతికాధిపతిచే

బ్రకటింపబడియె.

1910

రిజిస్ట్రే]

నెల ౫0—1—0

[కాస్ట్ = ౬.౦౦]

పాంథ స్వప్నము.

—:0:—

ప్రథమ ప్రకరణము.

పాంథుఁడొకఁ డొంటరిగ గాంధారదేశంబున నరణ్యంబులంబడి పోవుచున్న వాఁడు. మధ్యాహ్నమైనది. ఎండవేడిమి మిక్కుటముగా నుండెను. పాంథుఁ డల సెను. అంతసెల యేఱొకటి తారసిల్లెను. ప్రక్కను జిట్టడవి చీమకడము లేకుండఁబెట్టి గియున్నది. సెలయేటి మరపరకల్బం బా పొదలసండులనుండి ప్రతిధ్వనించు చుండెను. ఎనపాంథుఁడు నేదిదేర్చికొనుటకై యా యేటిదరిని కూర్చుండి తనగట్టుమును దత్తీర భూమింగల కాద్యల ప్రదేశంబున నవనవలాడు లేచుచుకై మేఁతకై వదలెను. చుట్టు నేమూలఁ జూచినను నయోమయముగా నున్నది. కాని హృదయంగ మంబుగనుండెను. అరణ్యంబు దుర్గమంబై నూర్యకీరణంబులకైన భేదింప నశక్యంబుగ నున్నది. అచ్చటచ్చట బొగ్గులకని కొందఱు వంటచెఱుకునకని కొందఱును మాత్రమాయరణ్యమును భేదించిరి. అట్టిప్రదేశములైన నంత విశేషముగలేవు. అందుకొన్ని చెట్లకున్నతముగఁ బెట్టి యాయరణ్యమున కంతకు నుత్కృష్టపదవి కల్పించుచుండెను. కొన్ని చెట్లు నూటము ప్పది యడుగుల యెత్తువఱకును బెట్టిగియుండెను. మొదలిరువది గజములవఱకును చిన్న కొమ్మగాని పలవగాని ఈషాస్మాత్రముచివురుగాని బయలు దేరలేదు. వంపుటొంపులేకనూటిగబయలుదేరి తారాపథంబు సెరయుచు నడుగ్గతస్తంభంబు మాదిరి నెప్పుచుండెను. తదుపరిభాగమున పర్వతముదాయంబు విస్తీర్ణమై ఛాందినీ ననుకరించెను. దాని క్రింద విక్రమించు వన్యజంబులా చెట్టునున్నతితోఁ బోల్చిచూచునప్పుడు సామాన్యజంతువులవలెఁ గాన్పించును.

మనుష్యసంచారంబున కెడమెయందు నిట్టియారణ్యకవిగూఢప్రదేశంబుల, దూరస్థంబుగనుండు పర్యతశిఖరంబులఁ బ్రకృతి తనసహజసౌందర్యంబున విలసిల్లగంధీర భావము వర్ధిల్లుచుండును. చుట్టుపట్టుల విలసిల్లు శబ్దరూపిత్యము. మనుష్యసంచారంబుగాని మనుష్యసంభాషణంబుగాని యొక్కంతయులేక గాంధీర్యముగనున్న ప్రదేశ విక్రాంతి. తత్ప్రవేశప్రవర్తితవస్తువర్చనసంజనితమునాద్యైభవంబు. ఇవియొకటాని కొకటి సాయమగు చుండెను. అనంతుండును సర్వోత్కృష్టుండునగు ప్రపంచాధీశ్వరుని భక్తిపూర్వకంబుగ నారాధించుట కియ్యది మనస్సును బుఁకొల్పుచు నాత్మాభివృద్ధింజేయక మానవు. మనపథికుని యవస్థకష్టతరంబుగనే యుండినను నాతని మనం

మున కియ్యది యొక్కంత వికాసము కలిగించి వాని హృదయంబునఁ బుణ్యయోచనలు
కొన్ని కలిగించెను. తనయొట్టయెదుట బుడబుడ శబ్దించుచున్న యానెలయేరువంక
స్థిమితముగఁ జూచుచు కూర్చుండి యుండెను. అవకాశముగ దగ్గఱనున్న పొదలఁ కదలి
యాతనిశృంగార యుద్దేశమున. తోడ్తోన పెద్దబొబ్బరింత వికఁబడియెను. ఇక సుక్క
నమిషములలోఁ బెద్దసింహ మొకటివచ్చి యాతని గుఱ్ఱమును గ్రిందఁ గూర్చెను. పాం
థుఁడు తనకూర్చుండిన చోటనుండి లేచి యెరినుంచి కట్టిదూసెను. ఆభయంకర
మృగము వెనుకకుఁ బోయి యాతఁడుదాని వెనుకకాలు తన కిఱుకుకరవాలంబున కఱఁజే
సెను. ఆమృగవిభంధు వెనుకకు మరలులోపలఁ దనఖడ్గంబు మరలఁ బ్రయోగించి దానిని
మరల లేవలేకుండఁ జేసెను. అంత నావనృత్యముగంబు తన యాహారపదార్థంబును దన
పట్టునుండి విడిచెనుగాని యాగుఱ్ఱమునకుఁ దగిలినదెబ్బ మిక్కిలి గాఢముగఁ దగిలెను.
రక్తప్రవాహము మరదపాల్లువలె బయలుదేరెను. నిరపరాధినియగు నాయుశ్వమా
యొడ్డునఁబడి పొదలయ మగణయాతనఁ బొందుచుండెను. ప్రచండక్రోధాగ్నిరేకంబున
సింహము బొబ్బరించుచుండెను. కన్నలు కణకణలాడుచుఁ జింపనిచ్చులకలె మెఱయు
చుండెను. కేసరములు నిక్కినిలిచెను. కాని తన యపకృతికఁ దగినప్రతికారమునె
య ననుగ్రహియించెను. ఎట్టులైన నాక సిద్ధియైనవలయునని యెంచి ముందుకాళ్ళు
చాచెనుగాని యయ్యది నిష్ఫలప్రయత్నంబయ్యెను. అవస్థుండగు నాపాంథుఁడు నిర్భ
యముగ సమాపించెను. తన కరవాలంబున దాని శిరంబు తుండెత్తుండెముగ ఖండిం
చుచు మరలమరల మోడుచుఁ జంపిపడవైచెను.

గుఱ్ఱముచచ్చిపోవునని యాతఁడు కలనైననెఱుంగఁడు. ఆరణ్యమున నాతఁ
డెప్పుడు కాలిపడకను బోవలయును. అప్పటికిఁ బ్రాద్దుచాలదక్కువగనున్నది. ఇంక నా
లస్కముచేయకుండ బయలుదేరిపోవఁ గృతనిశ్చయమందెయ్యెను. అంతకుమున్న గుఱ్ఱ
పుజీనునకు సంచియొకటి వ్రేలాడఁగట్టికొనివచ్చెను. దానిదీసి యిప్పుడు తనచంకను
దగిలించుకొనియెను. ఆతఁడు చేయవలసినప్రయాణము చాలదూరము. కష్టముపెచ్చు.
వెలుపలికి బయలుదేరివచ్చెను. అచ్చట సుకాయాఁడులేడియును దానిపిల్లయును
కానిపించినవి. పిల్లయిప్పుడేపుట్టినది. ఆతనిరాకకుజడిసి తల్లిలేడి పాఱిపోయినది.
పాంథుఁడు పిల్లదొరికినందులకు సంతపించి దానికాళ్ళు కదియఁగట్టి చంకను దగిలించు
కొని దారింబడి పోవుచుండెను.

తెరపిగానున్న ప్రదేశము దాఁటెను. మరలదట్టముగ నడవిలోఁబడియెను. అకలి
బాధతీర్చికొనుటకుఁ గొంచెమేదియో సేకరించుకొని యారాత్రింతయును నాతఁ
డడవిలోఁ గడుపవలసియుండెను. పోయిపోయి యొక్కయెడవంటఁజేసికొనుటకుఁ

దగిన ప్రదేశముగాంచి యచ్చటవిడిసెను. ఎండిపోయినచెట్టుమొదట నొకచోట తన
 లేడిపిల్లనుదింపి కెండెండకట్టలనునుధించి నిప్పుచేసికొని యంతటనీమృగకాకబమును
 చిత్రవధనేనున్నగ్గుడయ్యెను. కానికొంచెముదూరముననిలుచుండి యతిదుఃఖాకులా
 త్నమై చూచెడుతల్లిలేడింగాంచి యాతఁడొక్కంతవిరతినిహించెను. కన్నులనుండియా
 గూఁడులేడికిఁ గన్నీరుజులక పోలతలంబుపై జారిపడుచుండెను. శిరస్సుపైకెత్తెను.
 కన్నులొక్కసారితిరేకపీఠముగ నాపాంథురివైపు చూచుచుండెను. ఒక్కసారి
 చూచుచుంట బుధింపఁపరచున్న నిరపగాధనియగు తనవత్సంబుపైకరుగుచుండెను.
 అనురాగము గూఁపఁచే మోహపమిదియటఁగను. ఇంకనుపల్లికొఱకుఁ బ్రాకులాడు
 చుండెను. క్రిందనున్న లేడి సాహసించి పాంథుఁడు నిలిచియుండు ప్రదేశం
 కుఁగిరి. అందునకు ఆతఁడును గొన్నియడుగులు వెనుకకు జరిగెను. అత్యా
 శించు నాతల్లి పరుగుపరుగుఁ బెనవత్సమువఱకుఁగెను. దానియొద్దఁబన్నుండెను.
 ఎరగాఁ బంబున నతివాస్యోగముచే దానిచుట్టిలాడెను. పథుఁడు సమాపించునరక
 కుఁగిరి. లేడిని పిడిచిచుండును. కానికొంచెము దూరముగనిలువఁబడి యుండెను.
 క్రిందయు. వాత్సవాత్సల్యముయొక్కయనుబంధప్రాంతము దానిమొగమున విడి
 తిసుగుచుండెను.

అదిచూడఁగూర్చివానికొకప్పుడు హృదయము కదలకమానదు. మానవహృదయ
 మును గరంచుకొనికంటె వేఱుమార్గములేదు. మనపక్షికురహృదయము కదలినది.
 బాలిష్టతనగి. ధూతపిఠమునుంచినది. ఒక్కసారిఁ బరమపవిత్రమై యత్సుతా
 ఁప్రేరింపగు నావేళ మొకటి గూఁపరించినది. అంత నాహరిణకాబకమును కంఠ
 మోక్షణముగావించెను. ఆనిసుంగుపరుగుపరుగునఁ దనతల్లియొద్దకిరిగెను. తల్లియునా
 నందోద్రేకమున గంతులిడుచుఁ బాదలవంకిరిగెను. తనబిడ్డనుమృత్యుముఖముననుండి
 విడిపించుకొని పక్షిగుర్రపక్షిధంబునుండి వేడిలిపోవకపూర్వము వెనుకకు నులియొత్తని
 గూఁడఁ గృష్ణతా పీక్షణముల మొక్కసారి ప్రసరింపఁజేసి తనసుకుమారికిఁగింపుచు
 దానిను ఉగ్రవారిణ్యసాధ్యంబునఁ బడిపోయెను.

మంచివాఁకెవ్వని హృదయంబున కిదిసంతోషదాయకంబుగాకుండును? ప్రాణ
 ము దైవమిచ్చువరములలో భగ్యతమైవది. సకలవరంబుల సగ్రగణ్యమైనది. కేవల
 జంతుమాత్రమున కియ్యదిపోయినఁ బ్రపంచమంతయును పోయినట్లే. అట్టులయ్యును
 జంతుసంతానంబునకు సర్వసంతోషభాజనంబైన ప్రాణపంచకమును మనుజులుకేవల
 తృణప్రాయముగఁ జూచుచుండురు. ఇయ్యని కేవలమును సూచనమాలినజంతువులు.

రాజోవుకష్టములను గనిపెట్టుజ్ఞానము వానికడలేదు. అందువలనవానికాధయములేదు. ఏవిధమైనబాధయులే సంతపణకును గేవలకారింక సౌఖ్యమే యయ్యవి మహదానందముగఁ బరిగణించుచుండును.

హరిణకిశోరమును విడిచివుచ్చినదిమొదలు మనపథికుని హృదయము మెత్తబడినది. ఆతనిహృదయమున గాఢమగుమనోవికారము లుత్పన్నములైనవి. చంకితుడై సంచితబోలె బచనమైనయన్నము కొంచెమున్నది. దానితో తనతొద్దాధను బ్రీతిపూర్వకముగఁ జల్లాడ్చుకొనియెను. ఆప్రదేశము తనకు విజ్ఞానంబుదయించినస్థానంబగుట నత్యంతముఁ బ్రేమాస్పదమయ్యెను. ఆరాత్రియాతడచ్చట నుండఁదలఁచెను. పరోపకారము కృతకార్యంబొకటి యానాఁడచ్చటఁజేయఁగలిగెదగాదాయని యాతఁడు తనమనంబున మఱియుఁజిహ్వానిపాఠముచుండెను.

ఆరాత్రి స్వర్గకుల్యముగనుండెను. చెట్లసండులనుండి నిర్మలముగఁ చంద్రకిరణామృతంబు ప్రసరించుచుండెను. లేఁగొమ్మలు సాయంసమయసంజనితవాతాపితంబుల మృదుస్పర్శనంబునఁ జలించుచుండెను. తత్సంచలనంబున నీచల్లనికరణంబులు, చక్ర భావంబునందుచుఁ దమయథామార్గమున కెడమగుచుఁ దద్యాయువంశంబున మినుగుమినుకుమని నటనము సేయుచున్నట్టులుండెను. గహనప్రదేశము దుర్గర్భము. నీలవర్షంబున భాస్విలునభోమండలంబునఁ జంద్రకిరణభాశభక్త్యంబు దర్శనీయంబు. తత్సమయంబునఁ బ్రకృతిస్వర్వధాప్రప్తిమితంబు. మనుష్యుడట్టి శబ్దవిరామసమయంబున దినకృత్యంబుల విసివివేసరివిశ్రాంతిఁ గైకొనును. ఈకడపటికార్యంబునఁ దత్ప్రదేశ గాంభీర్యంబునకు మఱితయతిశయంబుదయమయ్యెను. ఘాతుకమృగములు విచ్చలవిడిగఁ సంచరించుచున్నవి. తత్స్వర్గటనసమయంబున నప్పుడప్పుడు సేయుగర్జావంబు ప్రకృతిజన్యంబై హృదయంగమంబైన స్వరమాధుర్యంబున కొకవిధంబగు శ్రుతి సామ్యంబుగఁ సుష్టుచుండె.

అంతమనఃపాంథుఁ డెండిపోయినయాకులఁ గొన్నిటి నేరితెచ్చి, ఆకునలముదట్టముగఁబైటికి యావరించియున్న యొకచెట్టుక్రిందఁ పండుకొనుటకుఁ దగినయొకపుకల్పించుకొనియెను. ఆచెట్టుకొమ్మలు భూమికెందుగఁజములయెత్తుగ నుండి దానిక్రిందశయనించువానికి మేలుకట్టువలె మెఱయుచుండెను. ములభసంపాదితంబై గహనప్రదేశసమచితంబైన యాశయనంబున శయనించి యత్యంతపరిశ్రాంతిచే విరకాంక్షితంబై యున్న నిద్రావధూటిని దృఢాలింగనంబొనరించెను. ఆతనినుమోభావములును బ్రకాంతములు. పగటిపూటజరిగినసంగతులు తలంచిచూచికొనియెను. మరణించినతనమట్టిమునుదలఁచికొనిన మనసునకుగచ్ఛముగానుండెను గాని యతిసంగ్రహంబుగనున్న తనజీవిత

చరిత్రంబునజరిగిన యాచిన్నయుపాఖ్యానము తలంపునఁబొరినతోడనే యామనఃభేద మంతయుఁ బటాపంచలగుచుండెను. దుఃఖాకులాత్మయుగు తల్లిరేడికిఁ దానుమరల నొసంగిన యావారినికోరజీవితమును తదవృత్తాంతమును తడవిచూచుకొనినప్పుడెల్ల నాతనిమనస్సుసంతృప్తిచేందని తరుణములేదు.

నెన్నుదిగవిశ్రమించి తథావిధంబగు యోచనలచేఁ గొంతవడి వ్యసన్ను నారాటం బునముంపుచు నుత్తరక్షణమున నే మరలఁ దనమనస్సున నేదియో యొక్కయావేశంబు జరింపనూరటంజెందుమఁ గాలక్షేపము నేయించుండెను. ఎట్లకేలమఁ బథపరిశ్రాంతిచేదే హంబును, యోచనభారంబున మనస్సును బడలికఁజెందుటచే గాఢనిద్రావివశుండయ్యెను. అనిద్రయందు గతదినంబునజరిగిన కార్యంబులన్నియును వచ్చి మనంబునజేరుకొనినట్లుల య్యెను. తత్కార్యముల కనుబంధములుగ నూతనవిషయములుకొన్ని పొడనూపు చుండెను. తన్నూతనవిషయంబులు మున్నుతానెన్నడు గన్నవియును విన్నవియును గాకుండెను. విస్మయముగ మనమున వింతవింతరంగులతోఁ జిత్రించినట్లుమాత్రముండెను. ఆతనికాస్యప్తమున నొకమతాచార్యుని సందర్శించినట్లులయ్యెను. ఆతనిమీనవస్త్రములు తళతళమెఱుచుచుండెను. అందుండితేజస్సాకటి ప్రసరించుచుండెను. దాని కాంతిచూచునప్పటికిఁ గన్నులు మిఱుమిట్లుగొనియెను. అంత నీనిద్రతునితో నామతాచార్యుఁడువచ్చి “నేఁడుదుఃఖభాజనమును జంతువునకు నీవుచూపినభూతదయ దయామయుండగు దైవమునకుఁ బ్రశంసనీయంబయ్యెను. అతండునూరును వాయియును లేనిజీవులకును జ్ఞానశక్తిగలప్రాణికోటికినిగూడ సద్గీర్వయండు. నీయాచార్యంబు నకు బహుమానరూపకంబుగ గజనీరాజ్యమును నీకాతం డొసంగుచున్నవాఁడు. అధికారవశంబున నీసద్గుణుడుగుంటరాదు. నేఁడు పవరమునెడ నెట్టిభూతదయ చూపి తిపో మనుజునియొడఁగూడ జన్మమున్నంతవఱకు నట్టిపరోపకారమే చూపుచుండవలయును.” అనియుపదేశించెను. ఈమాటలారాతనికి విసంబదియెను. దేవమాతయదృశ్యుడయ్యెను. శునపథికుఁడును మేల్కొనియెను.

శారాపథంబునఁ జంద్రుఁడింకను నిర్మలముగ వెలుంగుచున్నవాఁడు. కానీ మరలనాతనికిఁ గూర్కులేదు. అతండుకాంచినది స్వప్నమేగాని మెలకువఁగనన. యనంతరముగూడ నాతనిమనోనయనంబున కయ్యది యెట్టియొగుటవృత్తయగుచు న్నుట్టులే యుండెను. నిద్రయెంతగావచ్చి కైబడుచున్నను, ఈపూర్వస్మృతిహీనిని కాకుండఁబోఁద్రోలుచుండెను. అతండు శయనముచుండిలేచెను. చెల్లమాటునవ్యవృ

ముగ తెలుంగుచున్న వేగుచుక్కను గాంచెను. అధికలేజోమయందైన యరుణలేజ సుస్పృహ దారియచ్చుటతోయన నావేగుచుక్క క్రమముగ నాదారినుండితప్పింను కొని పోయెను.

దూరపుకొండలలోఁ చూచుఁడుడక్రమక్రమముగ నస్తంగతుండయ్యెను. మంచు దట్టముగఁ గురిఱుచున్నది సన్ననివెండిలేకువంటి మంచుతెరయొకటి దృశ్యపదార్థ ములనెల్ల యావరించి యాపదార్థములకెల్ల భస్మితునిగము వేయించుండెను. నీతానీత వర్ణంబున నెప్పుడును ప్రేజస్సుబయలంతయుఁ గ్రమ్మెను. కాని తుమారసంఘాదితం బగులేగిరణములు కొండలోయలనెల్లఁ బూర్ణముగ వెల్లివిరియుపర్యంత మరుణకిరణం బులు మానపక్షికునకు లోచనగోచరంబుగాకుండెను. సన్ననిమంచుతెర దళసరియై యొనెను. చెట్లయాకులకుండి మంచుబిందువులు జొటజొటరాలి పడుచుండెను. దట్టముగ మొక్కమోటికలేనిప్రదేశములెల్ల వాతావరణమునుండి పడిననీటిబిందువు లవేఁ జెమ్మిగిల్లి తత్ప్రదేశంబు వివిధవర్ణసమాకీర్ణంబై యలరుచుండెను. పచ్చికపోచలెల్ల జులించుభారంబున తలలువంచి వియతృష్ణపాతంబగు పరిశుద్ధవాకిణంబు లయాచితలభ్యంబులగుట గర్విం చెనొనగా గుకుమారంబులగు తమకంతంబులఁ గుందించెను.

సర్వపదార్థములును నేతన్మూలమున సంఘన్నంబులై యుండెను. ప్రభాతవారంబువచ్చి తదాచ్ఛాదన మెల్ల వెలువరించెను. అంతఁబ్రతిపదార్థమును దనప్రకృతి సిద్ధముగు వర్ణమునుదాల్చెను. ఛాయాలేజస్సులు రెండును సమ్మేళనమయ్యెను.

యాత్రిమఁడును దానుపండుకొనిన యాకులనెల్ల పోగుచేసి మంటచేసి చంక సందిలోనున్న కొబ్బరిపూక్కానుదీసి చిలుములోవేసి పిల్వఁజొచ్చెను. పిమ్మటఁ జల్లియన్నము కొంచెముండగాఁ గొంతయూఁకలిఁ జల్లాల్పి కొనియెను. రాత్రి యరటి యాకొకటి దొన్నెగాఁ గుట్టి యుంప నందు మంచునీరు కొంతచేరెను. అనీటితో దప్పించిరిగొనియెను.

అతఁడు తిండి కడుపునిండఁ దినకపోయినను నయాగినిర్మలహృదయంబుతోనార గించుటచేసంకుప్తిగనుండెను. సంచి మరలఁగట్టి బుజమునఁ దగిలించుకొని మరలఁ బ్రయాణోన్ముఖుండయ్యెను. కానియూతూరి లోలుదొల్ల పుణ్యనగరంబు వంకతిరిగి యతి భక్తితోభగవంతుని ధ్యానించి తన యాత్రాసమయంబుల తన్నుగాని కాపాడుమని మ్రొక్కులిడియెను.

అతడిప్పుడు నడియాడుచున్న మార్గము మున్నెన్నడు నాతడు తిరిగిచూచి నదికాదు. ఒంటరిగఁ బోవుచున్నవాఁడు. దాకికొత్తదారి. నిద్రలో నాతడుగాంచిన స్వప్న సందర్శనంబు మాటిమాటికిని నెదుటవచ్చి సాక్షాత్కరించినట్లులగుచుండెను. దానిబట్టి, అయ్యది, భగవంతుండు తనయొడఁ బ్రసన్నుండై యవ్యాజకరుణం గటాక్షించిన వరంబగునోయని మనంబున యోచింపఁ దొడంగెను. ఈతని హురునులేరునులేదు. ఇల్లును వాకిలియులేదు. అట్టివాఁడు ప్రబలంబగు రాజ్యంబున కొక్కణాని కధీశ్వరుం డగుట యను మాట తలంచికొనిన నయ్యది స్వప్న సాక్షాత్కారంబై కావలయుం గాని యథార్థంబు కావుట యసాధ్యంబని కనుపట్టెను.

స్థిమితముగ యోచించుకొనియెను. రాత్రి యొదవినస్వప్నము నిద్రాసమయ మునఁ గలిగిన యోచనాఒలంబునందలి చైతన్యవిశేషమేగాని యితీయిందేదియును, గాదని నిశ్చయించుకొనియెను.

అతనిమనస్సునగాఢముగా నాటికొనిన యప్పటిసంగతులు కొన్నికొన్ని చిత్రించినట్లు నిలిచిపోయెను. అచ్చునఁబోడిచినట్లు మనస్సునఁ బ్రతిఫలించిన యీతలంపుల వలన గుప్తంబునైయున్న యాంతరంగిక భావంబులన్నియును బయలుపడియెను. అందు వలనఁ దత్స్వప్న సందర్శనంబు దృష్టఫలంబు కావచ్చుననుతలంపు లుత్పన్నంబులగు చుండెను. దైవదత్తంబైనబహుమానంబు హేళుబద్ధంబుఁగావించి చూచినను, బరుగఁ దలంచిన కార్యమునందలి సందర్భాసందర్భములవిచారించినను, నట్టితలంపుమనంబునఁ జొరనిచ్చుట యసంభవంబుగను గేవలమనంగతముగను, వెజ్జిభ్రాంతిగను గన్పట్టుచుండెను. కానిరాత్రియొక్కమారు స్వప్నమునఁ బూర్వోదాహృతింబగు దైవకార్య మొకటి విసంబడినది. అయ్యది మాత్రమాతఁడు మనంబునుండి త్రోసివేయలేకుండెను.

ద్వితీయ ప్రకరణము.

పాంథుడు దుర్గమారణ్యములంబడి గమనించుచుండెను. త్రోవమిక్కిలిఁ గప్పుముగ నున్నది. ఆతనియొరిమియును దడవగుణ్యమైయొప్పినది. రాత్రివిశ్రమించిన ప్రదేశమునుదాటి విశేషము దూరమింకనుజనలేదు. అచ్చటియరణ్యము తెరపిగా మన్నది. చెట్లును జేమయును నేవీయులేవు. అన్నియును భేధింపబడినవి. మనసాంభునికన్నులకప్పుట మండుచున్న నెగడియొకటి కన్పట్టెను. దానిచుట్టునుజేరి చలిగాచుకొనుచు నెనమండ్రు మునుపొల్లువారు. అందుఁగొందఱు పొగద్రాగుచుండిరి. కొందఱుకొలదికొలదిగ మిగిలియున్న చల్లియన్నమును మెక్కుమిండిరి. వారుశత్రులైనను మిత్రులైనను తప్పించుకొన్నందువలనఁ బ్రయోజనములేదు. అనకాశమునులేదు. వారిమనోగతభావమేమియో తెలియదు. ఏమైనను గానిచూచి తెగించి వారిసమీపమునకరిగెను. దగ్గఱయూనికిదారిచెప్పఁడనియడిగి వారినిబలుకరించెను, అందొకఁడు లేచి పాంథునిజేరవచ్చి మనోగతభావంబు వెలార్చునగవుతో

“మీపైనము నింతటితో నేలకట్టిపెట్టరాదు?” అనియడిగెను.

“అట్లుచేయవలనుపడదు. మీరుత్రోవఁజూపినఁజూపుఁడు. లేవన్న లేదు. నాకు మాటలతోడ జాగుచేయుటకవకాశములేదు.” అనిపాంథుడు ప్రతిపదనానిచ్చెను.

“మంచిది. ఈమధ్యనుఁ బోవుబాట సాయలందరను సుగమితముగఁ బోవుటకై కొంతకర్చు పెట్టుట యాచారమైయున్నది.”

“నాకుమార్గముచూపువారితోఁ బ్రసక్తియేమియునులేదు. అట్టికప్పుమేమియును నేను జెల్లించువాడనుగాను.”

“ఇటుమినుము. మేమిప్పుడెనుమఁడ్రుమున్నాఁము. నీవుక్కడవు. మాతోడి పోరునకోపఁగలవా? బాగుగయోచించి గొంతుకగొంచెము సంబాలించుము. సమయమువచ్చినప్పుడెల్ల ఘోరేలివిలేటలుపయోగించి ధనముసంపాదించు చుందుము. అట్టియవకాశము జిక్కికున్ననవఱలో దొరకనదానితోడనే జీవించుచుందుము. నీచంక నేదియో మూటయున్నది. ఇందుసామ్యున్న దానినిప్పుడు మాకుదరిసింపినుటి పోవలయు. మేనుడిగినమాట కడ్డుచెప్పరాదు. జరిగితీరవలయును.”

“అట్లయిన మీరందఱు దోపిడికాఁద్రా?”

“అవును. అయిన నేమి?”

“అట్లయిన నీకు వెనుక నేడుగురుకాదు నూలుపందియున్నను నేనులోఁబడియుండి ధరాదు.”

అనునప్పటికి దోపిడికానిశీనవృత్తి వచ్చెను. తనసంగడికాండ వంకడికి “ఈ యన దవునకు నైమైనఁగాని దారికివచ్చునట్లులేదు. మనముచెప్పినమాట, లేవియును నీతఁడు చెవినిబెట్టకున్నాఁడు. మనకురావలసినది మనము లాగుకొనవలసినచోఁ బ్రహారణములుతప్ప మిగిలినవేవియునుపనిచేయునట్లులేవు. ఈయనమాటలబింకము చాలఁపొచ్చుగనున్నది.” అనిచెప్పదు, బాంధునింకఁదిరిగి “రా! యిప్పుడు నీచింకను వికారముగ నేదియోవ్రేలాడు చున్నది! దానివచ్చట దింపివేయుము. ఆమాటబరువునఁగ్రుంగి యున్నవాడవు. మాటబరువువదలిన నీయధాప్రమాణము బయలుపడఁగలదు. నీచాకచక్యమేదియో చూపింతుగానిరమ్ము.” అనియెను.

పాంధుఁడు, ప్రాణముగ్రుక్కెడు. దానివన్నప్పుడు నాసిందిన బ్రయోజనము లేదు! దైవమువచ్చి చెప్పినను ప్రాణముపోయినఁగాని యిమాటయును ముల్లయును మిఁకొసంగువాడనుగాను. ప్రపంచమునఁ గన్తులులక్కనుటి యెవ్వియును! గనఁబడనప్పుడును, ముంచెటుమాచిన నేమియును మార్గముదోచనప్పుడును మరజానకుఁ జావుకలెక్కఁలానిదిగా నుండదు. మీరుదోపిడికాండై కావుదురు. అయినను భద్రముగ మెలంగుఁడు. మీయందు దయా దాక్షిణ్యములుండవు కాని నేను నాప్రాణములను తెగించియున్నవాడను.”

అనిచెప్పచు నొక చెట్టునెక్కువ బోయెను. కత్తిదూసి పుష్పభాగంబు చెట్టునకుఁజేర్చి నిలువఁబడియెను. “రంధం, సంసిద్ధుడనై యున్నవాడ” నని కాలుద్రవ్వెను. ఎదిరిబలాబలంబు లెఱుంగక తమ్మెదిరింప జూచు పాంధునిమనోనిశ్చితంబునకు నిశ్చిరపడుచు వారందఱు నెక్కువమృతి నూరకొనిరి. కాని యందొక్కఁడలేచి యిమహాధీరునకుఁ దమక క్తిసామగ్ధ్యంబు లెఱుంగఁజేసినఁగాని కార్యములేదను నుద్దేశముతో బాణమొకటి గుఱిచేసి ఖడ్గముచేసలరుచున్న మనపాంధునిహస్తమును అతని వెనుక నున్న చెట్టునకుంటవేసెను. పాంధుఁడాబాణమును దృఢస్థాయముగఁదీసి యావలఁబొఱచైచి ఖడ్గప్రహరణంబులకుఁ జేయఁజైనుగాని యయ్యది షీణబలమైనదై చేయనిలసినపని చేయలేకుండఁబోయెను. అంతనాతనిస్పృహ తీగికిముఱో నాతనిమోడించి చేతనున్న కత్తియొక గూరియును లాగికొనెను. అతనిమాటయు ముల్లయు విచ్చిమాచునపు టికి వారికిఁగలిగిన యాకాభంగమింతింతకాదు. దానినివిచ్చిచూచుటతోడనే యందలి వస్తువుదాయమునెత్తి తలాయుకలెన్నునఁ బొఱచైచి “యింతటియమూల్యమైనయాస్త్రీ కాదుంతగా ప్రాణములకు తెగించితివని వానిని వెక్కిరింపసాగిరి.

మమ్ముచుచ్చటించుచున్న బండకాండ మరల ముందునకువచ్చి “ఈతనియొక్క సొమ్ము సంబంధమేమియునులేదు. తెక్కపుట్టిమాత్రముగట్టిగనున్నది. ఇట్టిదృఢకా

యూర మనమువిక్రయించితిమేని మంచిధనమిచ్చి వీనిని బానిసనుగాఁ గొనిపోవుదురు. లేరగాఁడోకఁడు దొరకువలన నీతఁడుమనతోడనే యుండును. ఈభుజవ్యయంబు నకుఁ దగినవిలువనచ్చునెడల వీనిసంబంధమువదల్చు కొందము. అప్పుడీతఁడీమూట చంకను దగిలించుకొని పోవుటకుమారుగ నెత్తినబెట్టికొని మఱిపోవును. ఈపాటి యిటువచ్చు. నీదంతచేతినిరక్తము స్రవించుచున్నది. దీనినిమాన్యుకొనుము. అంత వలన ధీమితముగఁగఁడుము. ముందుమాగ్గమునకు నీకుమాగ్గమప్పుడు కనబడునులే! అనిచెప్పెను

మనపాంథుని చేతులురెండును దలనున్న పాగఁదీసి కలియఁజేర్చి. దోపిడికాం ద్రియపును, ఇటోకఁడును, అటోకఁడును వెంటరానితఁడుబలిమిని వారిననుగమించు చుండెను. మరలవాని దట్టమైనయశవిలోఁ బ్రవేశించిరి. అప్పటికనతిదూరముననే గుడిసెలుకొన్నియున్నవి. ఈయడవిగోగుడిసెలమూలనున్నవియు నెవ్వరికిని గనిపెట్టె శక్యముగాదు. అగుడిసె లడవిలో బయలుదేరిన మొక్కయును మోటికయును బెట్టి కట్టివది. ముందుభాగమునఁగొంత తెరపించెనీకొనిరి. విధినిషేధమాన్యలగువారు పాగఁ ద్రాగునదిచుచ్చటనే నంటుకక్కన. ఆగోదనాగధలచ్చట, ఒక్కొక్కగుడిసె కొక్కొక్క కుటుంబమున్నది. ఆ దలనునుపెట్టించెనది.

పాంథునకుఁ ప్రత్యేకవసతిలేదు. దోపిడికాగఁడు రెండుగుంటల కాలము పనిచేసి యొకగుడిసెను గట్టియిచ్చిరి. దానికివారుచేసినదెల్ల నడుగునడుగుమారముగ వెదురుగట్టుమాత్రము పది, యడవిలోఁగొట్టి తెచ్చిపాతిరి. ఈగుడిసె దట్టముగఁబెరిగిన చెట్లక్రింద వేసినార. ఆచెట్లయాకురెదీనికికప్పు నిలుపునచేసిన వెదుర్లకు అడ్డముగావేస జావ్వలు తెచ్చియల్లిరి. మధ్యమధ్యకున్న సందులకు ఆపలనుదడిక్రిందఁగట్టిరి. లోపలను న్నయాకును అలమును నేరి పాతివేసిరి. ఇట్లుతయారైనది.

రెండుదినములు జరిగినవి. మనపాంథునిస్థితిగతులకుఁ గొంచెముమార్పు కలుగవ లసినచ్యెను. గాయముకూడుచున్నది గానిచేయిఁ నీకెరాకుండఁ బోయెను. పట్టించింపిన దినున నాతనిచేతులెల్లున్నవో నేటికినట్లే యున్నవి. ఆకట్లింకనువిప్పలేదు. మూడవ దినమున వారియిండ్లకు ముందుభాగముననున్న ముంగిటికతనిగూఁడఁ దోడ్కొనివచ్చిరి.

అదొంగలకెల్ల నాయకుడగునాతఁడు పాంథునిబిలిచి “వీడివనవ్రవృత్తి నింతటి తో మాన్పుకొనవలయును. మేముదొంగలము. మావృత్తిధర్మమునకు నూక్యులునియు నైర్యథ్యైర్యములు కావలయును. నీతల్లినిన్నునైర్యకాలిగాఁ గన్నది. మేమెట్లుమెలం గుచున్నవారమా నీవుచూచుచున్నావు కదా! తినుబండారములు లేనప్పుడు మాకు కొంతలయునను నిశుకుములేదు. మార్గముసరిగనున్నది కాదను బాధయులేదు.”

పాంథుడు. “అయ్యో! నేనుదొంగతనముచేయుటకుఁ దగినవాడనుగాను. నాయంతరాత్మియంతవఱకు మొద్దుబారినదికాదు. నన్నుమీరునమ్మవలదు. మీరుబయలుపడి పోవుదురు.”

“అయినను సరే. తెగించెదము. శూరుఁడుతనకౌర్యధర్మము మవిడవాడనేరడు. ద్రోహచింతలును, ఏతన్మార్గమునములును పిటికిపందలవి. నిన్ను మేమునమ్మియేచరింతుము.”

“ఇప్పుడు మీరునట్టి తెలివిమాలిన కన్యవహారముచేయుచున్నారు. శూరులెప్పుడు యోగ్యజీవనము చేయవలయును. యోగ్యజీవనముకు దిగినచో దొంగతనములు బయలుపడకమానవు. దొంగలు సంఘమునకు వేరువురుగులు. అట్టివారిని బట్టియీకుండుట యోగ్యులనవారికి ద్రోహము.”

“నీవువీరుడవేనునుకొంటిమిగాని యోగ్యుడనని మాశలంపుకాదు. ఒక్కొక్కప్పుడు నీవించునను అందుననుగూడఁజెలివిమాలిన వాడనని యనుకొనుచున్నాము. గుఱ్ఱమును మాలీస్తుచేయుటకును, బానిసచాకిరీచేయుటకును పనిచుత్తువు. ఏమైన గానిమ్ము. ఇంకముందుశీఘ్రముగ వృత్తిస్థ మవలంబింపుము.”

పాంథుడు అంటగట్టియున్న రెండుచేతులుపైకెత్తిచూపుచు “ఈబంధమే మీకుకరణ్యము. ఆపదవాట్లు రుణములు చాటిపోవు నెవల భీరులంతటిమహావీరులు మఱియొకరుండరు. గాయమువగిలి యంగవైకల్యముబొందిన మనుజునిబట్టి యధిక్షేపించుట శూరునకులక్షణము కాబోలు.” అనియెను.

ఈవిన్నపము మనబడాదోయిన కొక్కింతగర్వభంగముఁ గావించినది. కాని యయ్యది యాతనికిమునుపటికంటె నెక్కువయుత్సాహమును గలిగించెను.

“మీరు చెప్పినది బాగుగ నే యున్నది. మామనోగత్యత్యయనెట్టి యభిప్రాయమున్నదో కౌర్యసున్ననట్టియభిప్రాయమే. ఈరెంటిలోడనుగూడ మాకిప్పుడు ప్రసక్తిలేదు. నీవిప్పుడు మాతోడఁజేరిపనిచేయుటకు కలిసిరాకున్నవాడవు. నీకుఇల్లును వాకిలియునుగిచ్చి తిండినెట్టి పోషించుచున్నాము. దీనికి మాకియ్యవలసినదేమియోయిచ్చివేయవలయును. నీయొద్దసామగ్గిమియును గనపించుటలేదు. నిన్నేయిప్పుడు విక్రయించి నిన్నుగూర్చిపడిన పాటునకును గట్టమునకును దగిన ద్రవ్యము తెచ్చి కొందుము.”

అనిచెప్పియారతఁడు మనపాంథుని వెంటఁగొని దగ్గరియూరునకుఁ బోయెను. ఆయూరును నాయవకిఁ జేరువగ నేయున్నది. అక్కడవైన మంచయిల్లాకటియును లేదు. అన్నియును ననవ్యాకరములగు గుడిసెలే. అందున్నవారందఱును హీనబాతి

చారు. వీరచ్చటకుఁజేరినకొంతసేపటికి వర్తకుఁడొకఁడువచ్చినాఁడు. అతఁడేవొంగకుఁ
దగినసామ్యిచ్చి మనపాంఘని బానిసక్రిందఁగొనిపోయెను. పాంఘఁడుబానిసయైసాఁడు.
ఇప్పుడీతనిజీవనము వంటిజీవనము నపేక్షించువారెవ్వరైన నుండురా? స్వప్న ఫలమిదియే
నారేమి? కానియిదియును సాతనిమనసునకొక విధమైనసంకుప్పియే సమకూర్చును.
స్వప్నమును నిద్రాసమయమున బుద్ధికిఁ గలిగినవంత వికాసములనలన జన్మించుచున్నవి
కాననియాతనికి గట్టినమృకమున్నదండురా? అదియేయధార్థమగు నెవల నిట్టితలంపులు
మనంబున సెక్కుక్షణికి మైనఁ జొరనిచ్చుట యెట్టిపిచ్చితనమో యయ్యది దీనినలననే
తేలిపోవుచుండెను.

నిస్సృహఁజెందుటవలన ఫలములేదు. విధిక్యతంబుభవింప నిశ్చయించుకొని
యెను. ధైర్యమేకరణ్యము గా నెన్నికొనియెను. తనయంతరాత్మను వక్రగతిని పోసీయ
కుండ ముక్కుకునూటిగఁ బనిచేయు నెంచినవాఁడు. ఇట్లుక్యతనిశ్చయఁడయ్యెను వర్త
కుని కొలువున బ్రవేశించెను. వర్తకుఁడు ముందుగ నీతనిగాయముమాటచూచి కొని
యెను. దానిని జాగరూకతతో బాగుచేసి కట్టుకట్టించెను. ఆతనిఛాదీయును తక్కిన
యితరావయములును పట్టిచూచి యతని యవయవపటిష్ఠత యెంతవలఁకుండెనో నిశ్చ
యించుకొనియెను. వర్తకుని మొగము కొంచెముముడుతలు బడియుండెను. ముఖవర్చ
ముచూపనచాయ. ఎటువునలుపుగాకుండ మధ్యస్థముగ నుండెను. ఆతని ముఖమున
వైత్యపంబములగు నరము లన్నియును బ్రబలియున్నట్టి కన్నట్టుచుండెను. గడ్డమాత
నిదియంతయొత్తుగలేదు. బల్లపఱపులేక మొనతేలియున్న తఱ్ఱఖభాగమున రోమము
లక్కడక్కడఁ బెరిగియుండివ్రేలుచున్నవి. ఆతనికేవలము బానిసవకర్తకుఁడని చెప్పు
కొనుటకుపీలులేదు. వృద్ధాప్యముచేత వరుగైయున్నవాఁడు. ఆతనియొద్దదేహపటుత్వ
మునవన్నెగన్న పరిచారకులు చాలమందియున్నవారు. తమముజమానుని దేహమునందు
లోటుగనున్నరక్తమాంసములు వీరియందు పూర్ణమై యుండెను.

ఆతఁడింతకు మున్నుజీవయాత్రయెట్లు గడుపుచుండెనో యడిగితేలిసికొని
యెను. ఆతఁడుమున్నవలంబించిన వృత్తిధర్మములంబట్టి యాతఁడు దేహదాన్యమునకు
కుప్రసిద్ధుఁడై యెట్టికష్టములనెనసూర్పు ప్రబలకాలుండై యుండుననిశ్చయించు
కొనియెను. చేరమువలన మంచిలాభమువచ్చునని పరిగణించెను. గుప్తహస్తుఁడగునాదే
హారీ యాతనిజాగరూకతతోఁ జూచుచుండుమని పరిచారకులకుత్తరు విచ్చెను. ఆవ
ర్తకుఁడా యూరివాఁడుకాఁడు. ఆతఁడుడచ్చటనుకదినముండి యచ్చటనుండి కొరా
వానుదానిని బట్టిపోయెను. ఎంతయోకష్టపడి యాయూరుచేరిరి. వర్తకుఁడీబానిసను
తనయింటియొద్దనే పెట్టుకొనియెను. తిండినదుపాయముఁ జక్కఁగఁజరిపెను. ఆవరణ

యును లోటులేకుండజేసెను. దీనికంతకునుగారణము, అమ్మజూపినపుడు ఎక్కువ బేరములు రావలయుననియే. తనయొద్దనున్న గబలనైన బానిసయొక్కడున్న వాడనియు చూటింపుచేయించెను. ఈవింతయేమో చూతమని కొనఁదలఁచినబేరగాండ్రు చాల మందినిచ్చిచూచి పోవుచుండిరి. కొందఱుడిగినంత డబ్బియ్యలేకమాసిరి. కొందఱంతవిలువచేయఁడనివదలిరి. అందుకల్ల నీతఁడమ్మకుకాలేదు!

వర్తకున కాత్రము హెచ్చెను. లాభము లేదు. ప్రతిదినమును, గర్భుతప్పుటలేదు అందువల్ల నమ్ముదర తగ్గించుట మేలని మంచి యట్లు చేసెను. ఎక్కువబేరమానకని యూసించి యుండి అట్టై నిలిపియుంచినవో దండుగ యెక్కువగఁ గాన్పించెను. పీడు శీఘ్రముగ వదలిపోయెడి నూత్రము కనిపించుటండెను. ఒక్కయూపాయము లోఁచెను. ఇట్టి స్వాతంత్ర్యరాహిత్య మెవ్వరికి నుండరావనియును, బంధమోక్షణంబునకై తన బానిసయౌతఁడె యాత్రపడుచుండు ననియు, తగినంతధన మిచ్చిన నిన్ను ముక్తుంజేసెద ననినవో నాతఁడే డబ్బిచ్చి విముక్తుఁడగుననియుఁ దలంచెను. ఈతలంపు మనస్సున మారునప్పుటి కత్యంతానందం డయ్యెను. ఇది యెవ్వరికి నిదినటకుఁ బుట్టినతలంపు కాదు. క్రొత్తది. బానిసవాని గొనువానికన్న బంధమోక్షణంబు సంపాదించుకొను నాతం డెక్కువమూల్య మియ్యవలయు నని వాదించ మొదలుపెట్టెను. మనస్థిని కొనువానికన్న స్వాతంత్ర్యము కొనువాని కెక్కువలాభము కలుగు నని కారణము చెప్పెను. ఈసెవముచే ముందటిదనకన్న నెక్కువ మూల్యము చెప్ప నిశ్చయించుకొని తనవిక్రయపదార్థంబు సెద్దకుఁ జనియెను. ఆతనిని విలిచి,

“నీకు స్వేచ్ఛగా నుండనలె ననుకుతూహలము లేదా?” యని యడిగెను.

“అరికిలిచే మలనులమాడుచున్న వానియొద్దకు వచ్చి అన్నము కావలయునా యని యడిగినట్లు లున్నది.”

“అట్లయిన దానికి తగినమూల్య మిచ్చెదవా?”

“ఏరూపమున?”

“ద్రవ్యరూపకముగనే. ఇంకెట్లు?”

“అదిమాత్రము నాకల్ల కాదు. దైవ మనుగ్రహించిన వసములలో ధన్యతను మై నది సేసు ధనమిచ్చికొనుట నాయభిలాష కాదు. నీగొంతుక కోయుటకు నాకంత స్వాతంత్ర్య మున్నదో నాస్వేచ్ఛ తీసివేయుటకు నీకంతస్వాతంత్ర్యమున్నది. దుర్మార్గులను దోపిడికాండ్రను ధనమిచ్చి ప్రోత్సహముచేయు నీవంటివానికంత ముల్లరించుటధర్మము.”

ఈమాటలు వినఁబడునప్పటికి ముసలివాని మొగమున కత్తివేటునకునైన నెత్తురుమక్కు తేకుండఁ బోయెను. నోట మాట రాదయ్యెను. తేలుకుట్టినవాఁడు బాధపడునట్లు ఆగ్రహాయత్తుండగు బానిసవానిని జూచిన నెడలు, గడగడ వడంక సాగెను. అంతటినుండి వర్తకుఁడు తనబానిసను మనుపటికంటె హెచ్చుగా బాధింపఁ దొడంగెను. వాని మెడను గండకత్తెర తగిలించి నిరంతరమును జేయరాని చాకిరియొల్లఁ జేయించితాను దినదినమును వెచ్చించు ద్రవ్యమును మళ్ళించుకొనుచుండెను. అట్టి సమయమున, కొరాసానురాష్ట్రమున కధినాథుండగు అలప్తజీనను నాతఁడు ఈబానిస వానిసమాచారము విని యాతనిఁ జూడనభిలషించి వచ్చెను. అతనిని సందర్శించెను. ఆరాష్ట్రాధినాథుండగు శీఘ్రమే యానర్తకునకు వలయుధన మిచ్చి మనపాంథుని బాని సనుగా కొనియెను. బానిసల రక్షన కీ బేరమువలనఁ గలిగిన యానంద మింతంతనికాదు.

తృతీయప్రకరణము.

జేరము పూర్తియైపోయినది. బానిసవానిని రాష్ట్రాధినాథునిమందిరమునకుఁ గొనిపోయిరి. ఆరనికి గృహకృత్యకార్యములఁ బరిశ్రమ లభించెను. కాని అలప్తజీను అతనిని చూచి యతం దాదాసీపనులకన్న నెక్కువకార్యములకు దగినవాఁడని యెంచి తనయంగరక్షకునిగా నియమించెను. ఈమార్పువలన మనపాంథుఁడు తన యజమానుని యనుగ్రహమునకును, ఆనరణమునకును బాత్రుఁడయ్యెను. ప్రకంసనీయం బగునీయభిప్రాయము క్రమాభివృద్ధి జెందెను. పిమ్మట రాష్ట్రమునఁ బేరుగన్న నెద్ద యుద్యోగముకటి యీతని కీయఁబడెను. ఉదారలక్షణసంపన్నుండగునాబానిసవాని ముగుణసంపత్తి కనిపెట్టి అలప్తజీన్ అతని పుట్టుపూర్వోత్తరములఁ జెప్పెనుని యడిగెను. ఆబానిసవాఁడును,

“నాచరిత్ర సంక్షేపమైనది. నేను బంధగ్రస్తుండ నైయుండినను మానహీనం బులగుకార్యంబు లెవ్వియఁజేసి యెఱుంగను. నేను పుట్టిననాటనుండియును బాని సను గాను. పేదవాఁడనుమాత్ర ముగుదును. పాఠశాలరాజులలోఁ గడపటివాఁడగు “యక్షోదిజరుద్” అనునాతనివంశమున జన్మించినవాఁడను. అతఁడు “ఓధమనుకాలివు” రాజ్యమున మూర్ఖపట్టణసమీపమున జలయంత్రణకడ శత్రువుచే వధింపఁబడియును. అది మీరందఱు తెలిసినదియె. అతనికుటుంబము తురుష్కస్థానమున నిలిచిపోయెను. అందువలన నాదేశజనులతో వారికి సంబంధబాధవ్యములు కలిగెను. అతనివంశీయు లే తురుష్కులు. నేను నొకతురుష్కుఁడను.”

“నేను జన్మ మెత్తినది మొదలు దానిద్రవ్యమేయనుభవించితిని. చిన్నతనమునుండియును నన్ను బాధించినలేమియు సర్వనియంత నాకు ప్రసాదించినశక్తికై నెల్ల నుపయోగించి పనిచేయఁ బురికొల్పినది. చిన్ననాఁటనుండియును నాకు ఆట లనన మిక్కిలి యభివాస. అందుఁ జేరుప్రభావతీయును గొలఁదికాలమున నే లభించెను. దృఢకాయమును ధైర్యధైర్యములును నాకు పుట్టుకతోడనే లభించినవి. అందువలన భాగ్యవశత సంచరింపవలయునని బయలుపడెదలితిని. మాతండ్రి చదువుకొననవాఁడు. చాల వృత్తాంతము లెఱింగినవాఁడు. దరిద్రదావాసలంబున ప్రుగ్గుచుండియును నాకాతండు సద్గుణసంపత్తిం గూర్చినవిద్య గణపకుండవదలినవాఁడు కాఁడు. జ్ఞానబీజములు సద్గుణగౌరవములు నామనంబున నాతఁడు నాఁటిపోయెను. ఇప్పుడు రాజాలయాస్థానముల నలంకరించువారలలోఁ బాలమందికంటె నెక్కువవిద్యావంతుడ ననియే చెప్పి కొనఁగలకు. నాచిన్నతనమునుండియునుగూడ నాజన్మ విదారద్రావ్యణ్యమునఁ బర్యటనము నేయుటకుమాత్రమే నిర్దేశమైఁది కాదనియును నిరుపేదయయ్యును నీకురుమ్మఁడు పేరును బ్రతిష్ఠయును లేకుండపోవువాఁడు కాఁడనియు నెక్కుయుద్దేశము మనస్సునఁ బెట్టికొని యుంటిని. ఈయుద్దేశ మింతవఱకుఁ బనికిమాలిన దనియే తోచెను గాని యయ్యది మానస్సున గట్టిగ నాటుకొనియుండుటచే నాపందొమ్మిదవయేట జన్మస్థానమును విడిచి గజనిరాజ్యపైవ్యములఁ జేరవలయు నని బయలుదేరితిని. దారిలో దొంగలకుఁ జిక్కితిని. తత్కారణంబున బానిసనుగా నమ్ముడుపోయితిని. కాని యదృష్టవశంబున నాబేహారిమిక్కిలిదయాళుండయ్యెను.”

అలప్తజీన్ తనయాశ్రతునిచరిత్రవిని సంకుప్తం డయ్యెను. అవకాశము చిక్కినపుడెల్లఁ దనరాజ్యమున గలపెద్దపెద్దయుద్యోగమునకెల్ల నాతనినియమించుచువచ్చెను. ఆతఁడును దానికిఁ దగినట్లు సంచరించి ప్రభుననుగ్రహమునకుఁ బాత్రుడయ్యెను. ఎట్టకేల కాయని కీప్రభునిమన్నవలన “అమిర్ ఖాన్ డిమావు” అను బిరుదు చేకూఱెను. దానికి సామంతనాయకుఁ డనియర్థము. ఇప్పటి కాయఁడు కొర్రాసాను రాష్ట్రమున నగ్రగణ్యుండయ్యెను. పిమ్మట నలప్తజీనుపైవ్యములకెల్లనధిపాధుండయ్యెను. పైవ్యములన్నియు నాతనియాధిపత్యమునఁ జక్కనికేటల నంది తగినకట్టుబాటులలోనికి వచ్చెను. ఆపైవ్యములతో నాతఁడు విజయయాత్రలకు బయలుదేరెను. పైవ్యము లన్నియు నాతఁడు చెప్పినంత. అలప్తజీన్ శత్రువులందఱును దత్తేనానిబుద్ధి కాశల్యంబునకు వెలగందుచు నైదుపదిసేని యాతనికివశంవదులైరి. దేశమంతటను నెమ్మది నెలకొనియెను. క్రమక్రమముగ దేశమునఁ బాడియును బంటయును వృద్ధియై సృద్ధం బయ్యెను. అతి క్షీణకాలములో నాతఁ డత్యున్నతతన నుడెను. ఆ

రణమున నరణ్యమునందాతనికి వచ్చినకల పదింబదిగ స్మరణకు వచ్చుచుండెను. క్రమముగ నత్యుది తననియతఫలంబు మెసంగునట్లుగఁ గానించెను. పాపము! తండ్రిమాత్రము పుత్రునియున్నతఁ జూచువలకు బ్రదుకఁజియ్యెను; కాని తల్లిమాత్రమింకను జీవించియున్నది. ఆమె వాతఁడు కొరాసానునకుఁ దీసికొనిపోయెను. ప్రజలందఱు దనకొమరునికన్న సభగ్యులను సర్వస్వస్థితికలవారును, మఱియొక్కరు లేనిని చెప్పకొనుచుండ కని వినియానందించుచుండెను.

ఎంతకొలదికాలములో నెంతయద్భుత మగుమార్పు జూడవయ్యెను? అద్భుతమెంతటికైనఁ జాలును. మున్నెందఱందఱితో మ్రొక్కులిడునాతం డిప్పుడు మ్రొక్కులందుకొనుచున్నవాఁడు. అంతటికిన్నే తేజస్వంపముఁడును మహాత్ముఁడును దేశమున లేదనిపించుకొనుచుండెను కొరాసానురాష్ట్రాధిపతికి, యాతఁడనినఁ బరమవయః ప్రభునియాలొచనాసభల నడపువాఁ డిదఁడు. మైత్ర్యముల కధీశ్వరుం డితఁడు. మంత్రపుంగవుల కందఱకును ముందుమాగ్గము చూపువాఁ డితఁడు. తిఱచు రాష్ట్రాధిపతియనితోడ సంచారము. అతనియుపదేశము లేక యెట్లైనకార్య మేదియును జరుగుట లేదు. సౌఖ్యమునందెడివారిలో నెల్ల సుఖము గనినయాతఁ డితఁడే. ప్రభునకుఁ బ్రేమైక స్థానము. ప్రజల కందఱకును దైవము. తనయాశ్రయుని రాజ్యమునకు విరోధులుగా నుండువారలకందఱకును బ్రక్కలొనిబల్లెము. ఆతనికిఁ దీనిమమోగధము లేదు. తనయభ్యుదయంబునకుఁ దొలుదొల్ల నత్తువచ్చిన మేఘమాల ముందుఁ జోవులేజస్సును మఱితే ప్రభావతలంబుగను, ఆహ్లాదకరింబుగను నొనరింప మగ్గదోకం బగును గాని మఱియన్యంబు గాదనుతలఁపు లత్పన్నంబు లయ్యెను.

అలప్తజీనున కొకకథుమార్తె యున్నది. ఆమె కడుసౌందర్యవతి. కొరాసానుదేశమునందు బలవంతు లగుసానుంతు లందఱందఱో యామెయెడఁ గన్నువైచి తత్పాణిగ్రహణం బభిలషించుచున్నవారు. ఆమె వారియాకాంక్షల, దంకిఁ జేరనీయకున్నది. ఆమెకున్న సహజసద్గుణంబు లిన్ని యన్ని యని కావు. అట్టిసద్గుణాని యగువారేర్పియునకుఁ దత్పూర్వకమగుశాస్త్రపన్నుని చెట్టపట్టవలయునను తలంపు పునంబునం దుదయించుట యబ్బరమా? ఆమె తండ్రిగారిలో న్నేహముచేయుచులంచినవారినే చాలమందిని కాదనియెను. ముద్దుగుమ్మ “జహిరా” యింకను బెండ్లిచేసికొనకుండెను. ఎవ్వనివచ్చి యామెను జూచిఁబోయినను వారినెల్ల నిరాదరణము చేయుచుండెను. దేశమంతయు నీయద్భుతప్రశంసయే యలముకొనియెను. ఎవ్వ లేమనుకొనినను ఆమె మాత్రము తన్నులరింపవచ్చిన వారనంకఁ జూడదయ్యెను. వారిమాట వినిపించుకొనదయ్యెను. తండ్రి కీమె ప్రేమైకనిలయం బగునేకశ్రుతిక, ఆమెవలనఁ దనవంశము

నిలుచు నని స్వతస్స్వీయముగ నెత్తుకొనుచుండెను. ఆశ్రుత మెచ్చయ్యెను. ఆశాభంగము మనస్సును దుఃఖమున ముంపుచుండెను. ప్రేమైకనిలయంబు తనకుమరితయభిమతంబునకుఁ బ్రతికూలంబుగఁ బ్రవర్తించుట కాలనికష్టములేకుండెను. ఏమిచేయుట మనుగూడఁ దోచుకుండెను.

మనఁబిరిరాడఁగ్రూపు కాపురము రాజమందిరమున. జహీరా కాలనిసందర్శించుట కవికాశము కలుగుచుండెను. వారయభయంబును దఱచు సమావేశము. సరస స్త్రీపములు. అంచువలన నమోహావస్థరాగము జననము. ఇన్ని లభించెను. పుట్టుకడకట్టి రాణివానిస్త్రీసందర్శనమే భువము. వారు నిరాదరణమాపకుండుట మహాభాగ్యము. అట్టిమహాభాగ్య మాతనికి లభించుకట్టు పొడకట్టెను. మొదలతనపోషకునితనూజాతయందు మంచితభిప్రాయము. పిమ్మట నామెతోడ స్నేహముభావము. తదుపరి సన్నసన్ననితమోవికారము. చివరకు మహామోహం బువయంబయినట్లు కన్పట్టెను. ఆమెను జేపట్ట నెట్టియెట్టిశుక్లాంబు లభిలషించిరో వారల నెట్లాలతొంగి తృణీకరించెనో యాతఁ డెటుంగక పోలేను. ఆమెయెట్టివిషమప్రసీక్ష చేయునో యాతఁ డెటుంగును. తనహృదయంబున పొంగిపారలుచున్న మహామోహంబున కామె గుఱియై యాతనిచుమారభం బీడేత్తుననుతలంపు వానికి సమంజసమా? అట్టియాశయైన మనంబున నుంచుకొనఁదగునా?

వారు తఱచు సమావేశ మగుట యసంభవము. రెండహృదయంబులు నేకీ భావబంధి యెవనిపోవలెననిన నీక్షణసహాయంత్ర సాహాయ్యమున గాని నెఱవేటుట పొసంగనేరదు.

మనస్సునవిజమైన యనురాగముదయించినపుడు, ఈక్షణంబుల నయ్యది విశదపడుచుచుండును. తథావిధంబగు మార్చివంబు మమోహారంబుగఁ గనుదమ్ముల వెలువడి యాతనితో సంభాషించుచున్నట్లు తెలిసికొని యాతండు సంతృప్తాంతరంగుడయ్యెను. తనయూహలు తప్పటూహలుకానని యాతనిశిశ్చయము. ఆలప్తదీక్షనకు ముష్టలబిడ్డయగు జహీరా తనయడ మోహవిప్లయైనవని యెంచికొనియెను. తనమమోగతిభావం బాతండు నిశ్చయంబుగ బహిరంగ మొనరించెను. రెండవపక్షమున నయ్యది సంతృప్తయమానంబయ్యెను. అప్పడాతనికి మహానందంబున నెకలవరకమయ్యెను.

తనమోహవికారమును బహులపఱచుచు నొకనాఁడుమనయొప్పురావు “సుందరాంగీ! నేనుమున్నెకనాఁడు బ్రాసన్నయైయుంటిని సంతయ మొందవచ్చును. నెఱుఁజిన్నించినది రాజవంశము. నీసత్కులప్రమానత మత్సంపర్కంబునలన మాలిన్యంబుబొందనేరదు. నాదాస్యంబునకును వచ్చితి, నడుమ నెపోయినది. జన్మమునకుఁ దగినపదవి

మనరాష్ట్రాధీశ్వరుని యనుగ్రహంబున లభ్యంబైనది. స్వాతంత్ర్యమున నత్యున్నతపదవి పందిరిని,

మనోహరిణియగుజహిరా, “సానుతనాయకా! ప్రపంచయాత్రయందు మనుజుల సౌఖ్యమును దమకుష్టావస్థకులగు వారలన స్వేషించుటొంటే నీతివర్తనలగు వారల మనము చూచుకొనవలయునేగాని యీతఁడుచక్రవర్తియై యీతఁడునిరపేదయై యనుమాట మనమాటోచింపరాదు. వారిస్థితిగతులనుగూర్చి మనముయోచింపరాదు. స్థితి కుంతుఁడుకుదురుట నుకరము. సద్వంశసంహతులును పేరుపెంపుగలవారును దొరకుట యును సంతకష్టముకాదు. పైరెండుతరగతులవారునుగూడ నాకులభ్యమైనవారు. సద్వర్తకుఁడు దొరకవలయుననిన దుర్లభము. అట్టివాఁడుసంప్రాప్తంబైన సమయమే సమయము” అనియెను.

మద్దుగుమ్మా! నాయొడ నేనుగుణములునులేవు. నీతండ్రిగారి యాస్థానమున నిరంతరమును గొలువనురియుండు సానుతనాయకులతోఁ బోల్చిచూచిన నేనెట్టి వాఁడను గూడఁగాను. నాకును వారికిని మొక్కభేదమున్నది. అదిమాత్రము నే నెఱుంగుదును. వారికి ద్రవ్యమును ఉన్నరపవచియును దమకు తామైలభించినవి. అప్రయత్నముగఁ బూర్వజన్మసంచిత్తమునలనఁ బుట్టుకతోడనే కలిగినవి. నేనుజన్మముచేత రాజవంశముకనే జనియించితింగాని నాకుఁ గలిగిన యాకౌలదియాన్నత్యమాయాధ సామర్థ్యమున నాజ్ఞించికొనినది కాని ఆయాచితలభ్యంబుకాదు.’

జహిరా పరమోత్సాహముతో “సుఖముకానిమ్ము కష్టముకానిమ్ము. నీతోడఁ గూడి యనుభవింపవచ్చినఁ బాలుననుకొంటిని. తండ్రిగారుమాత్రము వలదనకుండ మండవలయును. నాకెట్టి యభిరుచియున్నను తండ్రిగారు వలదనినకార్యమును నేఁ జేయఁ జాలను. అఁడుదానికి భక్తయొడ నాచరింపవలయు ధర్మమునకన్న తండ్రిగారి యొడఁ జేయఁదగిన ధర్మభారము హెచ్చుగోనున్నది. ఒకధర్మము ననుసరింపనేరనివారు మఱియొక ధర్మము ననుసరింపఁ గలుగుదురా? అనియెను.

“నేనిప్పుడే మన యధీశ్వరుని చేరఁబోయెదను. మన పరస్పరానురాగవాంఛితుంబు దెలియఁ బల్కెదను. నామాటయనిన సాయనకథికగౌరవము. అట్టివిశ్వాసముదయింపుటకుఁ గారణమున్నది. కాని యాభిజాత్యము సాంగత్యముతోడ సంతపతికుఁ గూడివచ్చునో దాని నిప్పుడరయవలసియున్నది.”

అదినముషణే మనయామ్మారావు ఆలప్తజీవుని సందర్శించెను ఆతని తమజాతయంతుఁ దనకుఁ గలిగిన యనురాగమును దెలియఁబల్కెను. రాష్ట్రాధిపతికయ్యది యొకవింతగఁ గాన్పింపలేదు. కాని యీతఁడు మాత్రమిట్లనియెను. “జహిరానాకేకపుత్రి

కాని దయంబని నీవెఱుంగుదువు. ఆమె సాహసమును పదునాఱు వసంతములు పెరిగినది. నాహృదయమునం దనుపమానందసంధాయకంబైన శననిర్మలసారభంజా నెఱిపి యొత్తిన నట్టిజన్మం బెత్తవలదా యనిపించినది. ఆమెకేవిధమైన కష్టమును లేకుండఁ జేయుట నామనోవాంఛితంబు. అదియనాకుఁ గర్తవ్యంబు. ఆమె నిది వఱకు నలుగురు రాకుమారులు పాణిగ్రహణ మొనరింప జూబంపినారు. వారి కందఱు కుసు విశేషమైన రాజ్యమున్నది. అధికారసామంతమున్నది. ఆమె వారి నందఱుఁ దృటికరించినది. ఈయాస్థానమునందలి సామంతు లెందఱో యామెచెట్టఁ బట్టఁదలం చిరి. వారికిని నట్టి విజయమే కలిగినది. అట్టి పరుపావనంబగు విషయమున నేను పాక్షికము వహించువాడనుగాను. ఆమెనిట్లు చేయునుని చెప్పివాడనుగాను నాయంగీకారమునకన్నమున్నుగ నామెయభిమతమును గైకొనవలయును." అనియెను.

“నాహృదయ వికారమామెకఱింగించితిని. భవత్కుమారీరత్నము నాయుద్దేశములను గ్రహించి దయచూపెను. ఇంక మీయంగీకారమొక్కటియే యాటంకముగ నున్నది. తూయనుబంధమును మీరంగీకరింపలేని నాజీవనము నేఁటితోడ మట్టమగును.”

“ఆమెయంగీకారముఁ బడసియంటివేని నాయంగీకారమునకుఁ గొఱంత యుండదు. సర్వాత్మకండును సర్వనియంతయునునై వైవాహికానుబంధనూత్రధారుండై వెలయుజగత్పతి మీయనుబంధము నాచంద్రతారార్కముగ వెలయుఁజేయుఁగాక. ఆమె యెట్టకేలకుఁ దగినవానిని వరించినది. నామనస్సునకు సంతృప్తియైతి.”

పాణిగ్రహణ మహోత్సవమును తోడ్తోన మహావైభవముతో జరిగెను. దేశము వేసి పుట్టినయాపెండ్లికొమరుని జూచిన నిష్ఫలప్రయత్నమైన సామంత వీరులకుకొందఱుకూడ మనస్సున నారాలుము కల్గించెనుగాని కొరాసాన్ దేశమునందలి తక్కుంగల జనముల కందఱుకు నీవరిణయ మహోత్సవంబున నమందానందం బుదయించెను. ఈవివాహమైన కొలందికాలమునకే “అబ్దుల్ మల్క్ గుమహి” యను నరపతి మరణించెను. ఆతఁడు బ్రాహ్మస్థాని యాదేశపాలకుఁడు, సామంతవీరులందఱునుతద్దేశపాలనమునకుఁ దరువాతవాని సొకనినియమించుటఁడని ఆలప్తజీవునకు విన్నవించిరి. నుమహివంశముమిక్కిలి సామంతమైనది. వారికిందనవ్వుడు బహురాష్ట్రములున్నవి. రాజులు బొఖారా దేశమున కొలువుతీర్చిరి. ముస్సోర్ అను రాజకుమారుని తరువాతిపాలకునిగా నియమించుటఁడని వారందఱును తీరుమానించిపంపిరి. అందుల కాలప్రజ్ఞనంగీకరించినవాడుకాఁడు.

ఆతఁడు కడు శిన్నవాడని చెప్పి! ప్రోసిపుచ్చెను. ఆతనికిఁ బితృపుత్రం దప్పటికి పరిపాలనము స్వీకరించి యాధిపత్యమునెఱప నుపిక్షించెను.

ఈ ప్రభుత్వరము రాజధానికి జేరువకు కొందఱు సామంతులు సమ్మెకట్టి మున్నూరును సింహాసనమున కెక్కించిరి. అందువైన నాపనివాడగు రాజకుమారుడు అలప్తచీనుని తన యాస్థానమునకువచ్చి దర్శనముచేసికొమ్మని వర్తమానమంపెను. అందువలన నేదియో ముప్పవాటిల్లునని యెప్పటికేదియో సమాధానము చెప్పి పంపించెను. క్రీ. త. 982 సంవత్సరమున అలప్తచీను తగిన బలములను బ్రోగునేసికొని శివనీదేశముపై దాడివేడెను. తనయల్లుని పరాక్రమ విశేషమున నావండయాత్ర అందు విజయము నందెను. అచ్చట సెక స్వతంత్రరాజ్యమును స్థాపించెను.

మున్నూరున కిది లెలిసెను. కొరాసా రాజ్యపరిపాలనము తన యాస్థానము నందలి సామంతు సెకనియధీనమందుంది అలప్తచీనుని పట్టుకొన వైశ్యములనంపెను. తనజామాత్యులైన సామన్యయున శత్రుసేనలన్నియును మడిసెను ఈవిజయమువలన నాతని వైశ్యుల కారనియందు మఱింత విశ్వాసముకుదిరెను. ఆతనివైశ్యులు లెచ్చటకుఁ బోయినను విజయమే. మున్నూరు బలము సన్నగిల్లెను. ఆతఁడు, రాజ్యసంరక్షణ మెట్లాయని గడగడ వహించెను.

పదునేవత్సరములు అలప్తచీను తనస్వాతంత్ర్యమును నిలుపుకొనియెను. ఆతఁడు తఱచుగా హిందూదేశముపై దండయాత్రల సలిపెను. అన్నింట నాతనికిందప్ప మండ విజయమేకలిగినది. ఆతఁడు చిరకాలము రాజ్యముచేసి వయోవృద్ధుడయ్యెను. 978 సంవత్సరమున మృతుండయ్యెను. ప్రజలందఱు నత్యంత దుఃఖితులైరి. ఆతని కుమారుఁడాతని తరువాత “అబూఇసాకీ” అనునాతఁడు రాజ్యమునకు వచ్చెను. ఆతఁడు సింహాసనమునకు వచ్చినతోడనే తనకొలకనమేకుండై బాకారాపట్టణముపై దాడివేడెను. మున్నూరు, అబూఇసాకుకు జక్కఁగ సన్నానించెను. గజనీరాజ్యము నాతనికి వరుమానముగ సొసంగెను. ఆతనినేనానియగు మనపాంథునిగూడ నాతని బావముఁదిక్రిందఁ బ్రతినిధిగ నియమించెను.

ఈసంగతి జరిగిన వెనుక అబూఇసాకు విశేషకాలము జీవింపలేదు. అందుసామంతులు తక్కుంగలనాయకులును గూడ నేకగ్రీవముగ మనపాంథునిరాజుగా స్వీకరించిరి. స్వప్రము ఫలించినది. బానిసయగువాఁడౌ రాజ్యమున కధీశ్వరుడయ్యెను. అధీశ్వరుడగుటలో మిక్కిలి ప్రబలమైన యధీశ్వరుడయ్యెను. ఈతఁడే సభక్తజిత్, హిందూదేశమును మొదట జయించిన మహమ్మదు గజనీకి తండ్రియితఁడే.

10896

